

Zondag 1 mei 2022

TivoliVredenburg – Hertz – 11.00 uur

THOMAS BEIJER

Franz Schubert 1797 - 1828

Moments musicaux, D 780 (1828)

Moderato

Andantino

Allegretto moderato

Moderato

Allegro vivace

Allegretto

Claude Debussy 1862 - 1918

Cloches à travers les feuilles

(uit: 'Images' livre 2 voor piano, 1907)

La sérénade interrompue (uit: 'Préludes' livre 1, 1910)

Feux d'artifice (uit: 'Préludes' livre 2, 1913)

L'isle joyeuse (1904)

Alexander Skrjabin 1872 - 1915

Sonate nr. 3 opus 23 in fis klein (1897-98)

Drammatico

Allegretto

Andante

Presto con fuoco

Franz Schubert - Moments musicaux

Anders dan zijn grote voorganger Beethoven had Franz Schubert geen innige relatie met de piano. Hij was een vaardig begeleider, maar geen concertpianist. Zelfs had hij, gedurende een groot deel van zijn creatieve leven, niet eens een piano in huis – ook al doen veel van zijn pianostukken anders vermoeden.

Schubert had jaren nodig om de enorme autoriteit van Beethoven als een inspiratiebron te zien en niet als een intimiderende, onhaalbare norm; maar toen revancheerde hij zich met een aantal imposante sonates en de *Wanderer-Fantasie*: stukken die hoekstenen van het repertoire werden. En eerder

al had hij in zijn vele liederen bewezen dat hij tot geïnspireerde en ambachtelijke pianopartijen in staat was.

De *Moments musicaux* ontstonden tegen het eind van Schuberts (korte) leven, gelijktijdig met zijn grote sonates. Kleine, minder ambitieuze piano-genres waren op dat moment in zwang geraakt: bekende en minder bekende componisten zorgden voor een groeiende stroom van 'bagatellen' (zoals Beethoven ze schreef), 'impromptu's', rondo's, suites en andere karakterstukjes, vaak op initiatief van ongeduldige muziekuitgevers die niet wilden wachten tot een grootschaliger werk was uitgerijpt.

Bij sommige (mindere) componisten leidde die tendens nogal eens tot overhaast maakwerk, maar bij Schubert juist niet: als liedcomponist *pur sang* wist hij zich goed uit te drukken in korte stukken met gecompriëerde spanningsbogen. De *Moments musicaux* (door een pompeuze uitgever voorzien van een chique Franse titel met spelfouten) staan dicht bij Schuberts liederen dan bij diens sonates. De melodievoering is vaak zó markant dat er een ongeschreven tekst onder lijkt te liggen, en de sfeertekening correspondeert met de tafereelen die Schuberts tekstdichters beschrijven. Het verre hoorn-geschal in het eerste stukje, het twijfelende gezang in het tweede, de molen-achtige motoriek in nummer vier en de bezwerende 'psalm' in nummer zes: ze hebben allemaal ergens hun equivalent in Schuberts lied-oeuvre. Maar hier is hun expressie woordeloos: de piano is zanger én begeleider. Volwaardiger kan een vroeg-negentiende-eeuwse solopiano niet zijn.

Claude Debussy - pianowerken

De pianowerken van Claude Debussy klinken vaak zó verleidelijk dat je gemakkelijk vergeet hoe vernieuwend ze destijds waren - zeker als je de schokkende innovaties van zijn tijdgenoten Stravinsky en Schönberg ernaast legt. In de pianistiek kun je de invloed van Bach, Chopin en (soms) Liszt horen; maar de expressie is volkomen origineel en overlapt meer met de symbolistische poëzie en schilderkunst dan met de muziek van zijn tijd. Debussy componeerde in beelden, sferen, kleuren en zelfs geuren: muziek moest de fantasie van de luisteraar optimaal stimuleren en, als het ware, alle zintuigen beroeren.

Het geheim: suggereren in plaats van illustreren. Het simpele notenreeksje aan het begin van *Cloches à travers les feuilles* volstaat al om de sfeer van 'klokken door het gebladerte' op te roepen; dankzij subtiel pedaalgebruik groeien hieruit raffijne klankwaaiers. Dat Debussy gefascineerd was door Aziatische muziek is hier goed te horen: de herhaalde toonladderfiguren en de overlappende ritmische patronen zijn geïnspireerd op het Javaanse gamelan-ensemble dat hij jaren eerder op de Parijse Wereldtentoonstelling had gehoord. In de Prelude *La sérénade interrompue* betreft Debussy zijn exotische palet uit Spanje, en toont hij dat niet alleen de

natuur zijn referentiekader was: de serenade van een gitarist wordt voortdurend door (stads)rumoer onderbroken. En *Feux d'artifice* is een trefzekere evocatie van sier- en knalvuurwerk, beginnend met de suspense van een sissende lont. De context is een nationale feestdag, getuige het *Marseillaise*-citaatje aan het slot.

Debussy was minder beïnvloed door schilderkunst dan zijn reputatie als 'muzikaal impressionist' doet vermoeden. Maar *L'isle joyeuse* haakt in op een schilderij - niet van een impressionist, maar van de achttiende-eeuwer Edouard Watteau. Het toont een idyllisch, zonovergoten landschap waarin jonge stelletjes zich verzamelen rond een standbeeld van liefdesgodin Afrodite. De muziek klinkt extatisch, van de eerste tot de laatste maat, en de continue trillers en arpeggio's verklanken perfect het flonkerende licht op het schilderij.

Alexander Skrjabin - Derde Sonate

Na zijn dood zou Alexander Skrjabin als een pionier erkend worden; daarvóór beschouwden heel wat critici hem als volslagen krankzinnig. Zijn 'gekte' manifesteerde zich niet meteen. Aanvankelijk schreef hij in een romantische, Chopin-achtige stijl. Maar onder invloed van theosofie en de ideeën van Friedrich Nietzsche werd zijn artistieke boodschap steeds raadselachtiger en esoterischer; ondertussen experimenteerde hij met levitatie, probeerde hij over water te lopen en was hij overtuigd dat hij kon leren vliegen. Sommige van zijn muzikale visioenen benaderen die van Debussy, maar zijn laatste werken zijn atonaler, grilliger en nauwelijks nog te vergelijken met de muziek van zijn tijdgenoten.

Hoe wereldvreemd hij uiteindelijk ook was, als aanstormend pianovirtuoos had hij een internationale carrière opgebouwd. Hij behoorde tot de Russische upperclass, waardoor hij makkelijk in contact kwam met gevestigde componisten, uitgevers en concertzaaldirecteuren. En met dirigenten, want Skrjabin bleek ook voor orkestcomposities een bijzondere flair te hebben.

Samenwerking leidde vaak tot meningsverschillen en ruzie. Voor zijn zakenpartners was Skrjabin weliswaar bijzonder, maar niet exclusief. Zelf voelde Skrjabin zich echter boven zijn 'soortgenoten' staan; hij claimde een voorkeursbehandeling die onder meer inhield dat opdrachtgevers maar moesten wachten tot hij geïnspireerd genoeg was om werk te leveren.

Desondanks werd Skrjabin een geziene gast op de concertpodia, zowel in Rusland als in Parijs en Amerika. Hij speelde vrijwel uitsluitend eigen werk; voor andere componisten toonde hij – heel kenmerkend – geen belangstelling, op Chopin na. Diens invloed is nog hoorbaar in de Derde Pianosonate, maar de eerste vervreemdingseffecten tekenen zich al af. Net als Debussy tegelijkertijd deed, laat Skrjabin de oplossing van een harmonische spanning vaak

achterwege of stelt hij die ongewoon lang uit, wat de muziek een 'zwevend' en rusteloos karakter geeft. Kenmerkend is ook het open einde: je verwacht een afsluitend akkoord dat niet komt.

Achteraf schreef Skrjabin een toelichting bij het werk die zijn groeiende hang naar mystiek en esoterie verraadt. De sonate was volgens hem een 'Gothisch' werk dat het beeld van een kasteelruïne moest oproepen. En, nog fantastischer: hier kon je de 'beproevingen van de menselijke ziel' horen, het 'lijden, streven en de illusie van rust en vergetelheid'. Dit dramatische traject culmineert in 'het triomfantelijke lied van de scheppende mens, maar hij is nog te zwak om de top te bereiken. Tijdelijk verslagen valt hij terug in de afgrond van het niet-zijn.'

Michiel Cleij

Met het winnen van het Young Pianist Foundation Nationaal Pianoconcours in 2007 plaatste **Thomas Beijer** zich aan de top van een nieuwe generatie jonge pianisten in Nederland. Sindsdien gaf Beijer recitals in Europa, Azië en de Verenigde Staten, en werkte hij als solist samen met dirigenten als Neeme Järvi, Gustavo Gimeno, Ed Spanjaard, Bas Wiegers en Lucas Macías Navarro. Hij is een veelzijdig musicus met een breed repertoire dat rijkt van zeventiende-eeuwse muziek tot en met hedendaagse composities. Een speciale affiniteit heeft hij met Spaanse muziek. Een sensationele uitvoering van Isaac Albéniz' *Iberia* in Het Concertgebouw leidde tot een invitatie om te spelen in de serie Meesterpianisten.

Beijer is een gepassioneerd kamermusicus en speelt samen met onder anderen celliste Quirine Viersen, violiste Simone Lamsma en zangeressen Judith van Wanroij, Barbara Kozelj en Laetitia Gerards. Ook is hij een vaste gast bij Camerata RCO, het kamermuziekensemble bestaande uit leden van Het Koninklijk Concertgebouworkest. Naast zijn pianistische carrière, is Thomas Beijer ook componist. Een van zijn recente werken is de liederencyclus *A Lock without a Key* - liederen geïnspireerd door de COVID-19 lockdown - gecomponeerd voor sopraan Laetitia Gerards, met wie hij de cyclus live op Radio 4 uitvoerde en opnam voor de AVROTROS, en dat ook te horen was in TivoliVredenburg. Momenteel werkt hij aan een concert voor jazzviool en orkest.

Thomas Beijer (Haarlem, 1988) studeerde aan het Amsterdamse conservatorium bij Jan Wijn, waar hij in 2011 afstudeerde met de hoogste onderscheiding. Daarna vervolgde hij zijn pianostudie bij de Cubaanse pianist Jorge Luis Prats, en volgde hij masterclasses bij Emanuel Ax, Menahem Pressler, Murray Perahia, Pacal Devoyon, Jacques Rouvier en Elza Kolodin. Daarnaast kreeg Beijer compositielessen bij Elmer Schönberger in Amsterdam en bij Malcolm Singer in Londen. Sinds 2019 is Thomas Beijer artistiek directeur van de Young Pianist Foundation. Naast zijn carrière als pianist en componist is Thomas Beijer actief als schrijver en tekenaar.